

TÜNDÉR UJJAK

a Divat Ujság melléklete

SZERKESZTI
TREITZ PÉTERNÉ

XIII. ÉV.

BUDAPEST, 1906. SZEPTEMBER.

3. SZÁM.

A sárosmezei muzeum.

A bártfai fürdőben egy szűkebbkörű bizottság vitatta meg 1903 nyarán *Berzeviczy* Albert kezdesére a sárosmezei muzeum eszméjét. A tanácskozáson számos kiváló szakember vett részt s a fölvetett eszmét mindenki helyesléssel fogadta, mert a vármegye területe az ország műemlékekben leggazdagabb vidékei közé tartozik. A muzeum berendezését *Mihály József*, a kassai muzeum igazgatója vállalta el, a ki nagy buzgalommal látott a földadat megoldásához. Helyesen fogta föl az intézet közművelődési célját s berendezésével, míg egyfelől a tudományos szempontokat is kellő figyelemben tartotta, a nagy közönség igényeit is igyekezett kielégíteni. A sárosmezei muzeum bizonynyal teljes sikerrel fog megfelelni rendeltetésének; nemcsak azzal, hogy a vármegye történeti emlékeit megmenti az elkallódástól, hanem azzal is, hogy a közönségben táplálni fogja az érdeklődést a vármegye multja iránt.

Az új muzeum, mely legfiatalabb kulturális intézményünk, de vidéki gyűjtemények sorában már is egyike a legelsőeknek, a jövő hónap elején nyílik meg a nagy közönség számára s Bártfán van elhelyezve. E célra az ódon városházát alakították át, mely maga is nevezetes és megtekintésre méltó régiség.

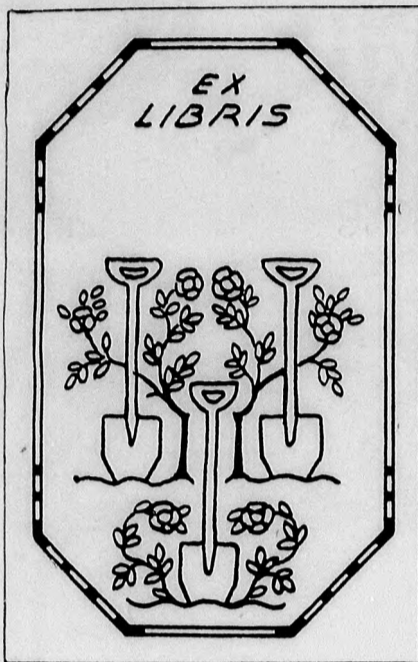
A város négyszögletű piacának a közepén emelkedő városház, mely a gótika és reneszánsz átmeneti formáinak egyik legnemesebb példánya, a XVI. század első éveiben épült. Már akkor a háromhajós gót

dóm, melyet a város régi román monostori egyháza fölé emelt, fönnállott: csupán csak belsejének a dekorációja volt akkor még munkában.

A századok folyamán a várost ostromló seregek golyói sokszor megrongálták az elemek: a földrengés és tüzvész végpusztulással fenyegették. De a kegyelet mindig körülvette a roskadozó épülettömeget és küzdve, építve régi fényébe mindig visszaállította. Most legújabbban a Műemlékek Országos Bizottsága teljesen restauráltatta, hogy méltó legyen a keret az ereklyéhez, melyeket magába fogad.

Az új muzeumban Sárosmege területéről gyűjtött régiségek vannak elhelyezve, első sorban pedig Bártfa város becses gyűjteményei. Szó sincs róla, hogy a vármegye területén még kétszer-háromszor

annyi tárgy ne volna, mint a mennyi Bártfán található. Itt-ott szinte megnagyarázhatatlan szűkkeblűséggel, közönyvel és nem-bánomsággal kellett megküzdeni. A milyen lelkesedéssel fogadták az eszmét, éppen oly hidegséggel voltak akkor, mikor a megígért

nyatlását. Megelevenedik előttünk a zárt város élete, mely egy-egy keménynyaku, hajthatatlan dereku civis főbíró kormányja alatt az államban majdnem külön és független életet élt, szuverén hatalommal rendezte összes ügyeit.

A muzeum elsősorban kulturhistória. Az etnografiára s a természetrajzra jóformán súlyt sem vett, mert arra helyiség sem lett volna a bártfai városházán.

A legkevésbé van a muzeumban képviselve a sárosi ősember. De ennek megvannak a maga sajátos okai. A természeti szépségekben gazdag vármegye területén számos telep van, a melyekben történet előtti nyomokra akadtak — Lemes, Boroszló, Budamér, Fintó, Kapi, Eperjes, Osztrópatakán 1790-ben s 1865. április 22. — vagy akadhatnak, hanem kellőleg még senki át nem kutatta őket, az is sajnos, hogy alig akad valaki, a ki erre időt és pénzt szentelne. A bübajosán szép tájakon, melyek a Szekeső, Tarca és Tapoly völgyében s a rá könyöklő hegyek között váltakoznak, a szellemi fejlődés különböző fokain átment ember ugyan mennyi jellemző tárgyat hagyhatott hátra?

De annál becsesebb és értékesebb anyag van a muzeumban felhalmozva a történeti időkben; elsősorban pedig fölülte gazdag régi írományokban, oklevelekben. Itt van elhelyezve Bártfa város igen becses levéltára is, melyet a negyvenes években az akkori polgármester, Fábry rendezett volna, míg újabban Rhody Alajos fáradozott körülötte. A régi fejedelmi okiratokon, kéziratokon, a városi jegyző- és számadási könyveken kívül megtaláljuk itt az 1504 óta hozott magyar törvényeket, olyanokat is, melyek a Corpus Jurisból hiányznak, valamint Verbőczy hármaskönyvének magyar és német ki-

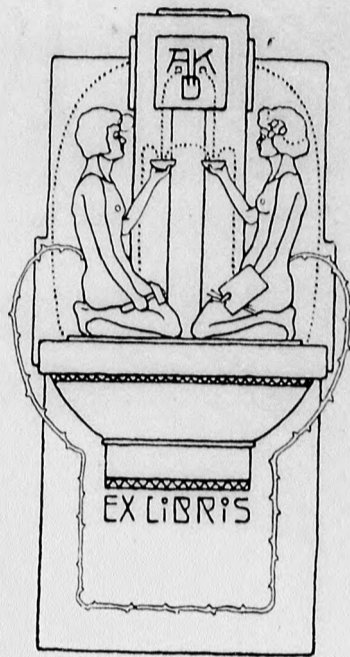
régiségeket át kellett engedni a muzeum céljaira. De a gyűjtemény gazdagsága s pompás elrendezése így is meg fogja lepni a közönséget. Olyan ügyesen, olyan jellemzően vannak a tárgyak csoportosítva, hogy a vármegye életéről, fényes múltjáról, különösen pedig Bártfa város történetéről világos és plasztikus képet nyerünk. Mintegy szemünk előtt látjuk lefolyni a város fejlődését, virágzását és ha-

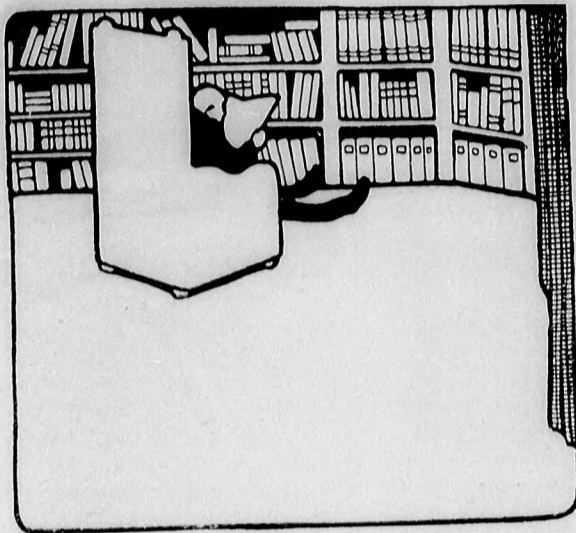
adását egy kötetben, mely Bártfán nyomtatott 1643-ban. A nem magyar nyelvű kéziratok közül egyike a legérdekesebbeknek Giskra és Axamit huszita vezérek fenyegető irata.

Sok érdekes adat beszél a vármegye régi magyarságáról. Oly helyeken, hol ma tótok avagy a bevándorolt lengyelek eltótosodott utódai laknak, régen magyar nyelv volt honos. 1604-ben a kellemesi bíró- és esküdtársai magyar nyelvű levelet intéznek Eperjes város tanácsához, 1615-ben Sívárközség bírája és hitesei szintén magyar községi bizonyítványt állítanak ki. 1660 körül a pécsujfalusi gombkötő céh magyarul levelez az eperjesi céhtagokkal. 1727-ben Töltszéken eszközölt tanuvallomásnál még a hertneki jobbágyok is magyarul vallanak stb.

Föltárul előttünk a muzeumban a nemesi kuriák élete is, melyekben az élet inkább fényes és pompázó, mint kényelmes volt. Bizony ma még a középvagyoni polgárember is több és nagyobb kényelmet szerezhet magának, mint azok a régi sárosi földesurak, a kiknek öt-hat kastélyuk és messze földre terjedő dómiumaik voltak. Az otthon inkább fényes és festői, mint kényelmes. Butoraik a szemnek gyönyörűség, van formájuk, van stílusuk, hanem ritkán kényelmesek. A sárosi földesur régen gazdálkodott. Az a darab föld, melyet ősei szereztek neki, az a kastély, melyben lakott, volt az ő egész horizonja. Minden figyelmessége nem egyszer abba az egy ujjnyi periferiába szorult, a melyben született és a melyben élt. Nem törődött mással, csak a gazdálkodással. Büszke volt ő is familiájára. De ennek volt értéke és alapja; mert a ki öröklött nevére s ennek becsületére tart, az nem egykönnyen vetemedik aljasságra. Ezt tartották a régi sárosi szittya tekintetes urak. E mellett egyszerűek, hagyományukhoz viszonyítva takarékosak és állapotjuk szerint munkások voltak: erkölcsük és egyéni sulyuk által pedig megtartották tőkevagyonukat és meg-megújították helyöket a társadalomban.

A képet hatásosan egészítik ki a gyönyörű pallosok, üvegserlegek, a régi kötésű könyvek s a pecsétek. Mindannyi ismét többnyire a városok egykori tekintélyét, polgárainak jólétét, gazdagságát és műveltségét hirdeti. Bártfa város nagy pecsétjét — sigillum majus — 1454-ben egy Miklós nevű késmárki mester készítette és pedig oly remek kivitelű vésetben, hogy mostani

vésőink számára is mintául szolgálhatna. Nagyon becses ereklye az új muzeumnak egy XV. századbéli misztériumnak a színlapja; keskeny papírszelet, melynek mindkét oldalán föl vannak jegyezve egy Urunk Föltámadásáról szóló darabban előforduló szerepek, a színészek neveivel együtt. Berendezése nagyon hasonlít a mai kor színlapjához, kivéve, hogy a szerepeken és a személyeken kívül semmi egyéb adatot nem tartalmaz, tehát sem a darab címéről, sem az előadás napjáról és idejéről fölvilágosítást nem nyújt. A darab 54 szerepe közül 17 nem volt betöltve. A drámát Bártfán adták elő s a színlapon a város színe-javának tekintélyes részét találjuk, többeket a legjelesebb polgárok közül, kik kétségkívül mind azt hitték, hogy az Istennek kedves munkát végeznek e darab előadásával. Nők a régi jó szokás szerint Bártfán sem léptek színpadra.

Figyelemre méltó maradványai a középkor művészetének: Lőrincnek, az Olaszországból beköltözött, nemes származású római lovagnak, Bártfa város egykori birájának, fából faragott s vaslemezzel bevont életnagyságu szobra; az oroszlánal viaskodó Sámson és különösen a híres Róland-szobor, melynek párja Sárosban nincs. Arca magyaros bajuszszal ékeskedik, sisakja arcvérttel és fültakarókkal van ellátva. Mellvértje pléhlemezzel van megerősítve, vállain csipkézett takaró van, míg ujjai és hajtokája gombokkal vannak ellátva.

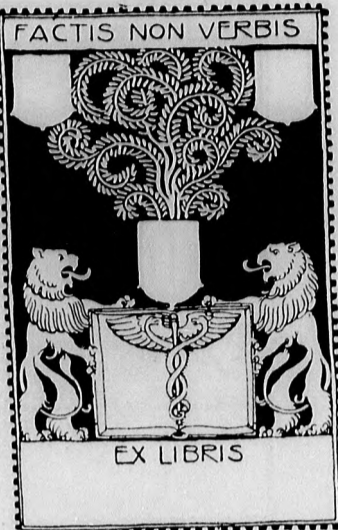
Külön szobát foglalnak el a céhekre vonatkozó emlékek: a céhládák, a szavazóurnák, kupák, kelyhek s egyéb a céhek ünnepeihöz, szertartásaihoz szükséges szerek, a céhekre vonatkozó okiratok, kiváltságlevelek, törzskönyvek stb.

A régi könyvek közül említésre méltók: a Bártfán 1593-ban négyrét nyomtatott énekes könyv ép címlappal, közben és végül csonkán, melynek sokáig egyetlennek gondolt és címlap nélkül való s igen csonka példánya a sárospataki kollégium könyvtárában található; Ágoston

Péter egyetlen *Lelki Patika* című munkája, mely Lőcsén nyomtatott 12 r. 1669-en; s Heltai Gáspár vigasztaló könyveeskéje, Kolozsvár 1553. 8 r. teljesen ép címlappal, míg az eddig ismerteken (négy darab) nincs címlap.

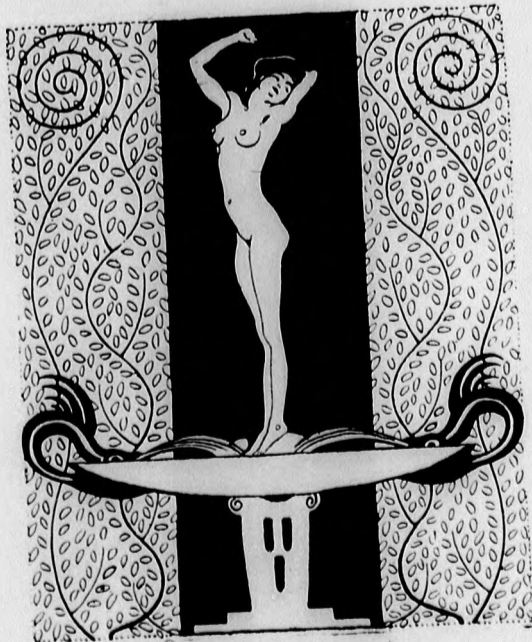
Képtára a muzeumnak még szegényes. Egy pár régi emléken kívül inkább csak olyan amatőr-fölvételekre szoritkozik. Divald Kornél utjában a régi templomokat, elhagyatott váromladékokat át-

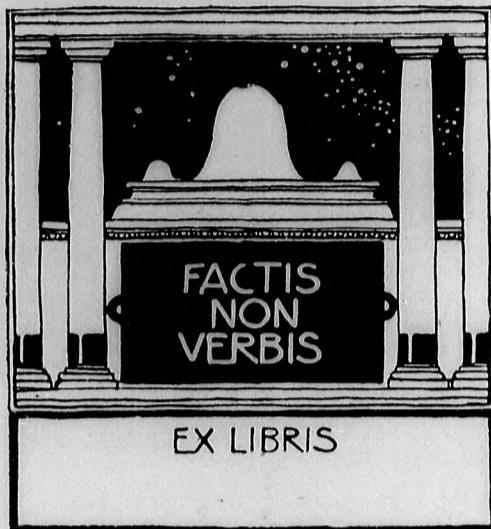
kutatta, fölmerítte és megörökítette, másrészt a Műemlékek Országos Bizottsága is évtizedek óta vesz föl rajzokat és méreteket régi műemlékeinkről, építészeti és műtörténelmi szempontból. E képek, rajzok, nem éppen értékesek, de mégis becsesek, mert megismertetik az embert a vármegye természeti szépségeivel, régi emlékeivel, egyuttal pedig visszaidézik a mult dicsőségét. Sáros vármegye területén sok régi és nevezetes kastély van: Eperjestől nem messze fekvő *fricsi* várkastély, melyet Berthóty Bálint 1630-ban építtetett Sorger Mihály tervei szerint késő német reneszánsz stílusban; a Dessewffy grófok fintái, a zborói, melynek száz hársa alatt keltezte II. Rákóczi György fejedelem kiadványait; a margonyai, a XVIII. század végén francia reneszánsz stílusban épült alsósebesi kastély stb. Ezeknél még több a nevezetes templom: az eperjesi, kisszebeni, melynek déli kapuzata delfinekkel és egyéb diszitményekkel a magyarországi reneszánsz stílus egyik kiváló s nevezetes emléke, a héthársi, töltészi, mochnyai, sirokai, szinyei, deméti stb. egyházak s az 1655-ből való zborói Rákóczi-kápolna, melynek pompás sztukkói vannak. Számos festői váromladék képe is látható.

A várak száma Sáros megyében 19 volt, a mi könnyen megérthető, ha tekintetbe vesszük, hogy a várépítésre igen sok alkalmas hely van, építőanyag bőven, a munkáerő nagyjából ingyen, a jobbágy ingyen kénytelen dolgozni s a szakértő-mesterek fizetése vajmi csekély volt.

A sárosi várak közül legnevezetesebb szerepet játszottak: a sárosi és makovicai várak. A XVII. században mindkettő a Rákócziak terjedelmes uradalmának középontja volt. Az előbbi Nagysáros község fölött egy szép alkotású és magában álló kuphegyen emelkedett s teljes épiségeben Hufnaglusznak 1617-ben eszközölt fölvétele örökítette meg. A várdomb közepén egy vadászalak düldező romja

látható, melyhez egy kis idillikus, olyan Szép Ilonkára emlékeztető történet fűződik II. Rákóczi Ferenc idejéből. Vadászatai alkalmával megismerkedett vadászának esinos fiatal leányunokájával, kivel benső barátságot kötött. A leánya igaz bensőséggel szerette a deli leventét. De mikor megtudta, hogy kicsoda ő s azt, hogy Hesseni Amália férje, buskomorságba esett s bánatában meghalt. II. Rákóczi Ferenc parancsára a vár alján temették el s maga a fejedelem az ártatlanságjelvényét: a fehér liliumot ültette sírjára, mely minden esztendőben kivirágzott.

A vár alatt, de már Nagysáros községben terül el a gót stílusban épült várkastély, a Rákócziaknak kedvelt tartózkodó helye. Két nevezetes eseményt örökített meg a történelem: II. Rákóczi Ferenc főispáni méltóságába való beiktatását s elfogatását.

A makovicai vár, melynek fényes termeiben vitatták meg I. Rákóczi Ferenc házassága alkalmával először a Wesselényi-féle összeesküvés tervét, manapság már szintén rom. Csak hatalmas alropolis, melynek alján kősziklába vágott és boltozott üregek, valószínűleg egykor tömlőcök voltak, dacol még az idők viharával. A bástyatornyokon, sgraffitó díszítésményü keretekben, a fal vakolatrétegébe vésett, de már nehezen olvasható fölíratok maradványai vehetők ki. Egyik helyen: *Andreas Kuntz 1 anno 1679* aláírás olvasható, mi az bizonyítja, hogy Kuntz András XVII. századbeli építőmester a vár javításán dolgozott...

A legbecsesebb gyűjteménye a bártsai múzeumnak: az egyházi szerek tára. Ezek között a legértékesebbek: a kovácsolt vasból készült álló gyertyatartók, 48 kisebb és egy nagyobb gyertya számára, melyek a XVI. század elejéről valók: továbbá a régi kelyhek, melyek egyike 1483-ban, a másik 1511-ben készült: egy harmadik kehely meg nemcsak régi alakjánál, hanem a mester megnevezése által is nevezetes. Az alapjában gótikus műemlék tölcséralakú csuppáján bevéselt szalagon ez olvasható: † *Nicolaus* † *Skop* † *Calice* † *Salutae* †. E szerint Skopp Miklós ötvösmester készítette, még pedig a XIV. század második felében. Érdekes egy XV. századbeli bronzfüstölő s egy ezzel egykorú díszes rézeborium. Nagyon értékesek a pompás kivitelű, többnyire kézi-hímzésű palástok, miseruhák és oltárterítők. Három a XIV. századból való miseruhán a himzett féldomboru alakok selyemből, arany és ezüst sodronnyal vannak kivarrrva.

Nem kevésbé gazdag és értékes a régi himzések és csipkék gyűjteménye. Mindannyi a régi sárosi urhölgyek munkásságáról és jóízűségről tanuskodik.

Magyar ereklyék és műkincsek kiállítása.

A magyar művészi eszmékért lelkesedő *Fesztly* Árpád igen tanulságos, tudókat, művészeket és laikusokat egyaránt érdeklő kiállítást rendezett a Múcsarnokban. Legbecsesebb műkincseink és történelmi értékű ereklyéink hű másolatai vannak kiállítva, szemmet, lelket gyönyörködtető csoportosításban. Megtalálhatjuk itt nemcsak azokat a féltve őrzött tárgyakat, melyek a mi muzeumainkban vannak, hanem azokat is, a melyek külföldre kerültek. Első pillanatra megdöbbenéssel szemléljük a rendkívüli szorgalommal, művészi érzéssel és nagy tudásra valló készültséggel bemutatott műveket. Lebilincseli érdeklődésünket az a virtuóizálás, melylyel az eredeti műkincsek és ereklyék utánozva vannak s főképpen az a határtalan fajszereget, mely a kiállítás minden darabjából kisugárzik.

Méltó csodálkozásunk még teljesebb, ha megtudjuk, hogy ezeket az iparművészeti remekműveket egy többé-kevésbé műkedvelő mester, egy volt színigazgató készítette. *Polgár* Gyulának hívják. Több éven át működött szintársulatával a vidéken, még abban az időkből, a mikor a színészkedés sok viszontagsággal és nyomorral járt. Polgár, úgy látszik, elég szerencsés körülmények között került nyugdíjba. Maradt egy kis megtakarított vagyonkaja és ezenkívül, Fregolit megelőzve, átváltozó színész-mutatóvnyokat rendezett. Egész szabadidejét arkeológiai buvárkodásra fordította. Már tiz-tizenöt évvel ezelőtt elhatározta ugyanis, hogy minden magyar és minket érdeklő műkincset és szent ereklyét, mely a világ különféle részében föltalálható, természetű másolatban elkészíti, hogy minden érdeklődőnek könnyen hozzáférhető legyen. Ebben a nagy munkában kezdetben nem volt más segítő társa, csak a tudósok, a kiknek műveiből előbb megismerkedett az elkészítendő tárgyak történetével és összeállította a tervezett gyűjtemény anyagát. Erre a célra fölhasználta *Ipolyi* Arnold, *Henselmann* Imre, *Rómer* Flóris, *Puszkay* Károly, *Érdi* János, *Radács* Jenő, *Eszterházy* János gróf, *Bok*, *Madsen*, *Gerlach* és *Leitner* idevonatkozó könyveit és arkeológiai írásait. Ezután megkereste a különféle muzeumokban szétszórvan található emlékeket. Pontosan följegyezte méreteiket, lerajzolta alakjukat és készítésük technikáját. Közben elment Pitzburgba, a hol megtanulta az ötvös-mesterséget, a zománcozást, aranyozást, kőcsiszolást és patinálást. A mikor mindezzel elkészült, megtakarított pénzcskéje szép lassan elfogyott és ekkor szegődött társául egy *Manjik* Károly nevű egyszerű földműves ember, a ki megértette Polgár művészi rajongását és együtt lelkesedett vele a szép nemzeti eszméért. Pécelen külön e célra berendezett műhelyt állítottak föl, a hol eddig huszonhat tárgy készült el.

Szemben a bejáratnál ott van a kiállításon a szent korona hajszálig hű másolata. Rendkívül finom művészi munka. Igen érdekes megfigyelni a korona egyes alkotórészeit, a melyek itt külön-külön láthatók. Hite-

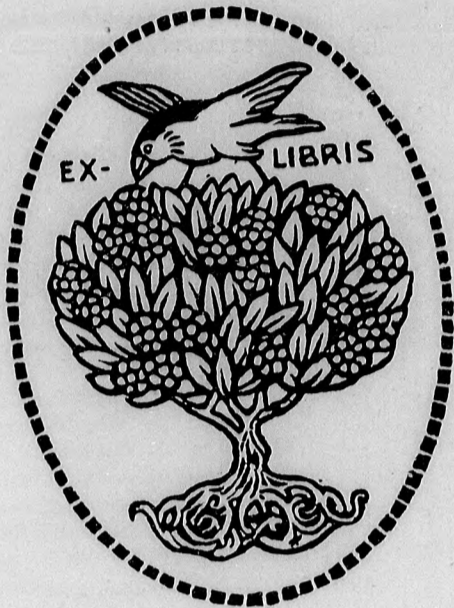
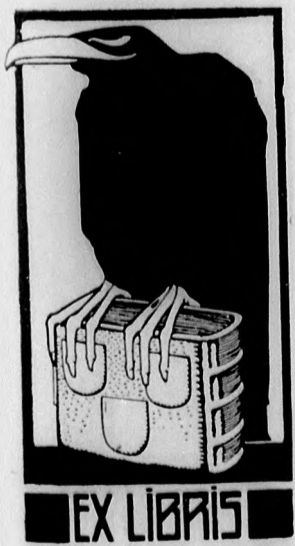

les adatok nyomán rekonstruálták többek közt *Szent István* koronájának eredeti alakját és *Szent Margit* házi oltárát, a melyet Párisban egy ismeretlen műkedvelő vett meg huszonkilencezer koronáért. A kiállított tárgyak közül figyelmet érdemel még *Szent István* fővegének ereklyetartója, *Szent István* Zágrábban levő sisakja, Prágában őrzött kardja, a *Szent László* fejereklyetartó koronája, a Monzában őrizett vaskorona, melylyel *I. Ferdinándot* koronázták meg, *Bocskai* drágaköves koronája, *Dózsa György* vaskoronája, a *Szent Jobb*, *Szent Margit* halotti koronája, melyen főképpen a bravuros patinálás figyelemreméltó. A királyi jogar másolatának filigrán munkája igazi mestermű. A szintjászó kristálygömbön domborművi alakok vannak. Gyönyörű a koronázási kard és a birodalmi alma, melyen az aranyozás lekopását is hűen utánozták.

A minták átrajzolása.

A kik nem gyakorlottak a szabadkézi rajzban, azoknak hozzuk az átrajzoláshoz szükséges utasításokat is. A mintáknak átrajzolása a festendő anyagra különböző. Mindig attól függ, mire akarjuk átvinni. Porcellánon, majolikán akkor legszebb a rajz, ha ónpapíron szurjuk át a mintát finom tűvel. Miután pontosan ráigazítottuk a simulékony staniolt, grafitporba mártott vattával többszörösen átkétféjük és ezután kontur feketével az ismert módon kirajzoljuk. Ez az átszurkált rajz eljárása a bársony festéshez is használható, világos bársonyra grafitporral, sötétre krétopporral dörzsölünk át. Selyemre, fára pedig legcélszerűbb előbb egészen áttetsző kopirpapírra vagy vászonra átrajzolni a mintát és akkor a vászon alá fekete (fehérhátú) grafitpapírt téve kötőtűvel, finomra hegyezett írónnal vagy rajztűvel átnyomni. Sötét selymekhez fehér grafitpapírt veszünk. Végül megemlítjük a gáz, krepdősín, faulle de ecosse, egyáltalán az áttetsző szövetekre való rajzolást, mely a legkönnyebb, mert csak ráfektetjük a szövetet a rajzra és finom vonásokkal utána húzzuk. Ez utóbbiaknál különösen ügyeljünk a rajzra, mert a megtörtént hibákat nehéz kijavítani.

1-14. sz. **Ex-libris.** A könyvet szerető embernek egy igen nagy fájdalom van s ez az, ha könyvet kérnek tőle kölcsön. Fájó szívvel veszi le kedvesét a polcáról és utolsó bucsupillantást vet reá, mert meg van győződve, hogy többé nem fogja látni. A könyv ugyanis a kölcsönkérőtől másnak a kezébe jut s végleg elkallódik. Egy idő óta azonban a könyvedvelők megtalálták a módját, hogy a kölcsönkérőket visszaraszák. A könyv táblájának belsőjébe címkét ragasztottak, beleírták a nevüket s ezzel mintegy pellengérré állították azt, a ki netán hiányos műveltségét másnak a jóvoltából egészíti ki. A címkék, az ex-librisek tért hódítottak s ma már művészeibbnél művészeibbnél bizonyítják a könyv-

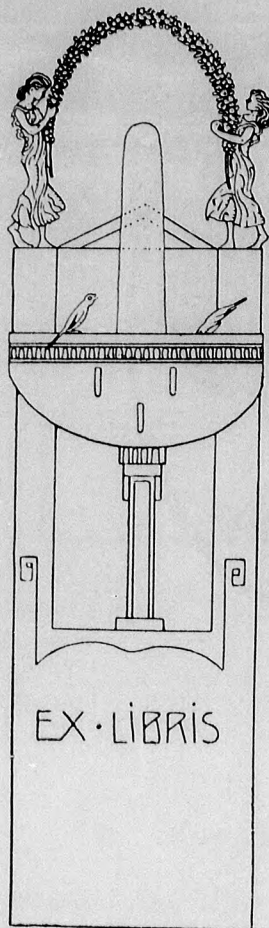
kedvelők tulajdonjogát. Mai számunkban egy kis kollekción ex-libris mintával ismertetjük meg olvasóinkat. Mindegyik művészi alkotás.

Művészeti hírek.

A modern képtár. A Szépművészeti Múzeum modern képtárának rendezésével teljesen elkészült. *Karlovsky* Bertalan festőművész azonban rendezés folyamán a képtár helyiségében kis átalakítást javasolt, melyet még a nyáron megcsináltak. *Karlovsky* a képtár anyagát könnyen áttekinthető módon rendezte el, hogy a szemlélő alaposan tájékozódhassék a modern művészet fejlődéséről. A képtárban ugyyszólván kivétel nélkül ott vannak a jelesebb nevű magyar mesterek alkotásai, de igen sok van a külföldi nagy művészek képei közül is, a melyek szintén több termet megtöltenek. A képtárhoz díszesen illusztrált katalógus készül.

Felvidéki vándorkiállítás. A Borsódmiskolei Közművelődési Egyesület a Képzőművészeti Társulat közreműködésével az ősszel hat felvidéki városban vándorkiállítást rendez. A kiállítás megnyitásának idejét szeptember 22-ére tűzte ki a rendezőség. *Apponyi* Albert gróf kultuszminiszter kívánságára, a ki a kiállítást Egerben személyesen akarja megnyitni, a megnyitói ünnepséget szeptember 20-ára tették át. Egerben nagy lelkesedéssel várják a minisztert s a kiállítási bizottság kebelében máris megalakult a fogadó-bizottság. Az ünnepies megnyitáson a hat város kiállítási-bizottsága is képviselteti magát.

A bártfai múzeum. Bártfa városa a kormány támogatásával a régi városházában, melyet a műemlékek országos bizottsága legutóbb restauráltatott, múzeumot rendezett be. A rendezést *Mihalik* József királyi tanácsos, a kassai múzeum igazgatója végezte. A múzeum anyaga oly nagy és oly értékes, hogy az egyike lesz a leggazdagabb felvidéki múzeumoknak. Különösen becses gyűjteménye van régi egyházi ruhából, himzésből és csipkéből, melyeket *Divald* Kornél gyűjtött össze Sárosmegyében. Igen becses a régi történelmi iratokból való gyűjteménye is.

Olasz ujság a magyar iparművészetről.

Olaszország egyik legelőkelőbb lapja, a *Corriere della Sera* hosszabb cikkben méltatja a magyar iparművészetet. „Az ember — mondja — ha megtekinti a *Faragó* és *Maróti* művészek tervezte magyar iparművészeti osztályt a *Parco*-ban, vagy a *Piazza d'Armi*-n a belga *Art Moderne* kiállítást, folytonosan azzal a törekvéssel találkozik, a mely minden kitalálást a nemzeti sajtóságba olvaszt, a világitási és térgondolati hatással, a butorok és szoba-berendezések célt kifejező formáival az illetőországnak sajátos jellemét tünteti föl. És minél erősebb ezeknél a népek-nél az elpártolás a régi stílusoktól, annál szenvedélyesebbé válik más képeseknek a keresése művészetük és hazájuk között. Ilyen a magyar osztálynak minden díszítménye a személyesen, világosan és pusztán tartott falakkal, a kalászkoszorúval díszített vastag és mély ívboltozatokkal, amelyeknek kalászfirize valóban méltó lenne azoknak az olasz művészeknek képzelméhez, kik a XV. század végén Mátyás

király fényes és tudós udvarába költöztek át. A nagy teremben köröskörül a falat borító Zsolnay-féle eozines burkolat, a közepén helyet foglaló pácolt tölgyfából készített asztalokkal és székekkel, ugyszintén a következő teremben a vert réz falvédő, a legfestőiesebben és legjellemzetesebben mutatják a népies művészet egyesülését a városi művészet finomult formáival. A falvédők polcain egymásután következnek tökéletes bronzszobrok, szírványos kövedények, csupa gyöngye az iparművészetnek, technikájuk páratlan. Ugyanezt mondhatjuk a fülkékben elhelyezett szoba-berendezésekről is. A Kereskedelmi Részvénytársaság által kiállított népies himzés és csipke, valamint a különböző háziipari intézetek, különösen pedig az aradi és kolozsvári állami iskolák munkái kifejezetten feltüntetik a magyar iparművészetnek helyes irányát.“

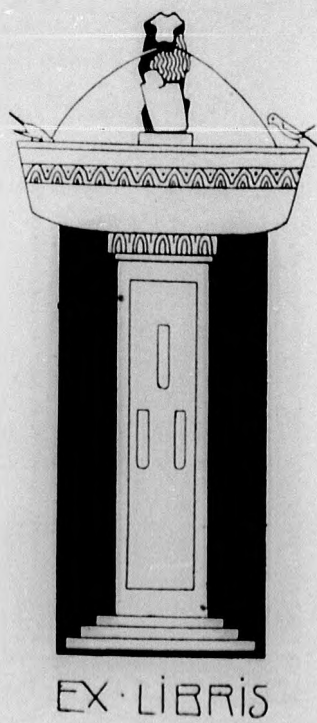
A rajzoktatásról. A rajzoktatás módszere nálunk az utolsó években gyökeres változáson ment át, a régi merev mértani rendszert mindinkább kiszorítja az új tanítás, mely a természetet utánozza. Erről a kérdésről irt érdemes dolgozatot a szabadon rajzolás régi apostola, *Szegedy-Maszkák* Hugó, a Budapesti Szemlébe és most dolgozatát külön lenyomatban is kiadta. Elmondja, hogy bár Rousseau régen kifejtette, hogy a természet az egyetlen igaz forrása minden emberi művészetnek, azért éppen a franciáknál fejlődött ki a gyermek lelkét, fantáziáját megőrlő mértan alapon való rajzolás. Ezt a rendszert *Guillaume* szobrász hozta be a francia iskolákba 1878-ban és csak most, hogy Angliában, Amerikában és Németországban visszatértek a természet után való rajzolásra, kezd Franciaországban is kiszorulni a régi metódus. Magyarországon is az utolsó évek iskolai rajzoktatá-

sain látni lehet a szabadság és a természet üdítő hatását a gyermek lelkére. *Szegedy-Maszkák* azonban már négy évtizeddel ezelőtt, 1869-ben irt egy kis könyvecskét a rajztanításról, a melyben a szabad tornászati utáni rajzolás mellett tör pácát. Ezt a könyvet, melylyel *Szegedy* a legkorábbi amerikai és angol hasonló irányu mozgalmat is megelőzte, akkor az állam pályázaton megszerezte és a francia rendszer előtt ennek alapján tanították nálunk az elemi iskolában a rajzolást.

Iparművészeti pályázat. A Magyar Iparjövendőelmi Egyesület művészeti szakosztálya két pályázatot hirdet művészies menü-kártyára; az egyiket az Országos Gyermekvédő Liga megbízásából százötven korona díjjal, a másikat *Glück* Frigyes megbízásából egy száz koronás és két ötven koronás díjjal. Mindkét pályázaton csak valóban eredeti művészi pályatervvel lehet részt venni. A határidő szeptember 20-ika, illetve 30-ika. A részletes föltételeket az egyesületi irodában, a Képzőművészeti és Iparművészeti Társaságnál, a Fészek-Klubban s a festészeti és rajziskolákban lehet megtudni.

Új szobrász-iskola. *Kallós* Ede az ősszel szabad iskolát alapít a műtermében, a mely a Váci-utca 81. számú házában van. Az iskola a szobrászat elemeiből is ad oktatást, de helyet találnak olyan növendékek is, a kiknek már van gyakorlatuk. *Kallós* a párisi Julien-akadémiát vette mintának; mindkét nembeliek dolgozhatnak mellette, a növendékek modellek után mintáznak, időnként pedig a növendékek munkáiból kiállítást rendez az iskola. Az oktatás legfőbb elve a természet komoly tanulmányozása után való dolgozás. A szobrászat tanításán kívül az iskola a monumentális szobrászat építészeti részéből is ad oktatást; az anyagnak ezt a részét *Márkus Géza* műépítő fogja előadni. A díj husz forint havonta. Beírásért nem kell fizetni. Az iskola október 1-én nyílik meg.

Műbarátok Köre. A Műbarátok Körének végrehajtó-bizottsága a minap tárgyalta a kör jövő munkaprogramját. Elhatározta, hogy kiállítást rendez herendi porcellánból s hazai művészek tervei után készült szövetekből és csipkékből. Mindenkor ismertető fölolvadásokat is tartanak. A kereskedésben lévő idegen karácsonyi és újévi levelezőlapok kiküszöbölésére pályázatot hirdet tizennyolc képeslevelezőlap művészi tervezetére. Ezek közül tizenkettő hazánk legjellemzőbb festői és történelmi nevezetességgel bíró táját ábrázolja. Hat darab pedig magyaros jellegénél fogva alkalmas legyen újévi és karácsonyi üdvözlések továbbítására. Fölhívást intézett a kör hazánkban nyaraló művészekhez, hogy vázlataik készítésénél a pályázatra is figyelemmel legyenek. A beküldés határideje szeptemberben jár le. Egy-egy elfogadott tervet száz koronával jutal-

maznak. Együttal fölkeri a kör minden tagját, vásároljon a nyáron valamely tárgyat, mely az illető vidék sajátos művészeti tevékenységét megvilágítja. Célja ennek az akciónak, hogy a kör tagjaiban a művészet iránt való érdeklődést fokozza. A begyűlt tárgyakból külön kiállítást rendez a kör. Ezenkívül fölkerik a helybeli kiadókat, hogy művészi kiadványaiknak egy-egy példányát a megjelenéskor küldjék be megtekintés végett; hasonló kérelemmel fordult a nyilvános szakkönyvtárakhoz is, a külföldi nevezetesebb kiadványok ideiglenes kiállítása végett. Végül a kör érintkezésbe lépett a külföldi hasonló természetű egyesületekkel, hogy tagjai részére, külföldi tartózkodásuk alkalmával, nyilvános és magángyűjtemények megtekintésénél, az egyesületek kiváltságait megszerezze és viszontszolgáltatásként ugyanolyan kedvezményeket nyújt a külföldieknek itt. E mellett a kör rendes téli összejöveteleit is megtartja.

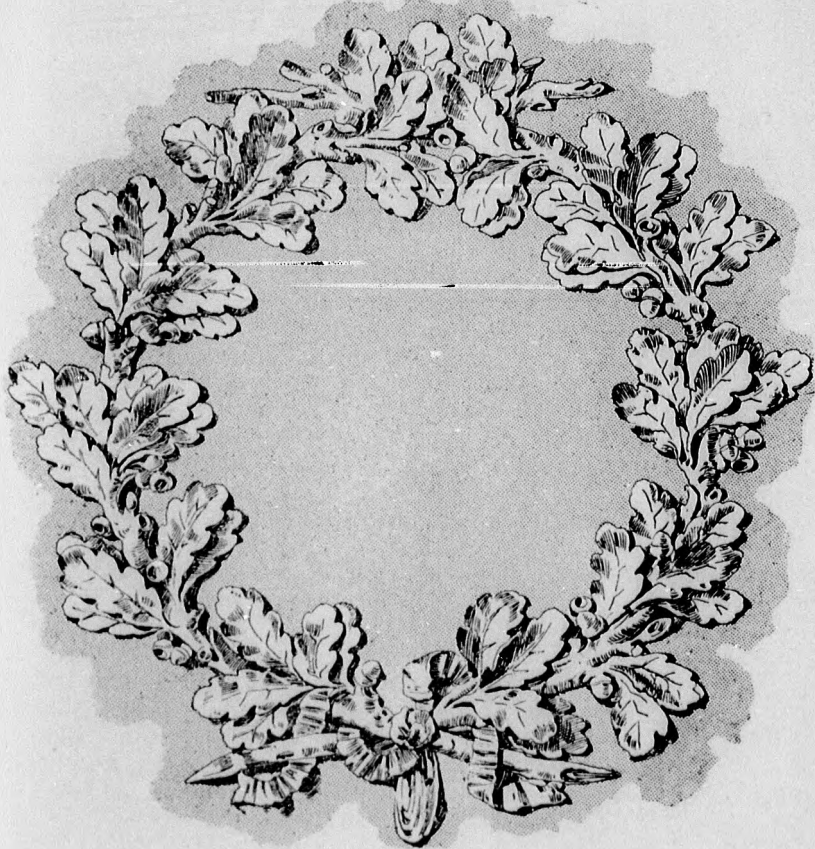
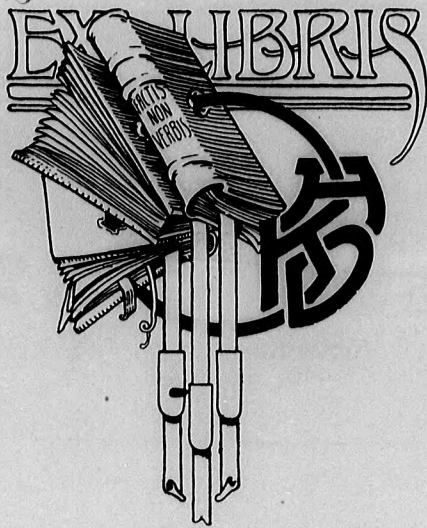
Női munkakiállítás. A párisi nemzetközi női munkakiállítás bezárult. A magyar csoport a nemzetközi zsüri legteljesebb elismerésében részesült és bár számszerint egyike volt a legkisebbeknek, aránylag a legtöbb kitüntetést nyerte el. 57 magyar kiállító 128 tárggyal szerepelt a kiállításon és összesen 29 kitüntetést kapott. Az első csoportban első díjat nyert *Zichy Béláné* grófné miniatűrjeivel, másodikat *Radóné Nelli*, *Apponyi Sándorné* grófné, *Urbéry Biri* festményeivel. A második csoportban az első díjat nyerte. *De Gerando* grófné egy ágytakaróval, a két másodikat a halasi csipkék, egy-egy díjat kapott *Rosenzveig Gizella* és *Gyarmathy Zsigáné* himzéseikért. Díjat nyert ebben a csoportban még *Appel Magda*, *Pilz Katalin* és *Freyseger Gizella*. A harmadik csoportban első díjat nyert *Konherth Mária*, az Iparművészeti Múzeum

himzett ellenzőért, másodikat *Boem Klára*, *Krig Sarolta*, *Blaskovits Irén*, *Mirkovszky Gizella* és *Schöntheil*. A negyedik csoportban második díjat kapott a pozsonyi *Izabella egyesület* egy himzett oltár-előért.

Iparművészeti Kiállítások.

A Magyar Iparművészeti Társulat kiállítási bizottsága ülést tartott, a melyen elhatározták, hogy javaslatokat terjesztenek a társulat választmánya elé, hogy tekintve a milánói magyar kiállítást ért katasztrófát, a jövő március havában nagyszabású lakásberendezési tárlatot rendeznek, a melyen a milánói kiállításon elpusztult műipari tárgyak mását is bemutatják gyűjteményes kiállítás keretében. Az idén pedig karácsonykor csupán apró iparművészeti tárgyakból állítanak ki nagyobb gyűjteményt az Iparművészeti Múzeumban.

Iparművészet. Az *Iparművészeti Társulat* választmánya *Hadik-Barkóczy* Endre gróf elnöklésével a minap ülést tartott. Az elnök bejelentette, hogy *Izabella királyi hercegnő* a társulat védőségét elfogadta s a nála járt tisztelegő küldöttség előtt kijelentette, hogy meleg érdeklődéssel szándékozik a társulat fölvirágozását pártolni. A társulat elhunyt elnökének, *Ráth Györgynek* emlékére a választmány emléklakettet készített, a melynek mintáját nyilvános pályázat útján szerzi be. A pályázatot a *Magyar Iparművészet* legközelebbi számában teszik közzé; első díjul 2000 koronát, második és harmadik díjul 500, illetve 300 koronát tűztek ki. A pályázat bírálóbizottságának elnöke *Hadik-Barkóczy* Endre gróf, tagjai: *Kallós Ede*, *Kriesch Aladár*, *Lippich Elek*, *Radács Jenő* és *Tóth István*. A társulat jövő akciójának irányítása végett a leghivatottabb szakférfiaikkal megiratja a hazai iparművészet különböző ágainak monografiáját s bekéri javaslataikat az illető iparművészeti ágak fejlesztésére. A társulat vállalkozását a kereskedelmi miniszter 6000 koronával támogatja. A milánói magyar iparművészeti osztály katasztrófájáról szóló jelentés kapcsán a választmány megnyugvásául vette tudomásul, hogy a kiállítás magyar osztálya javaslatot terjeszt a kormány elé a károsult kiállítók méltányos kártalanítása érdekében. Ezért bevárja kormány állásfoglalását s csak ezután határoz a további lépések tekintetében. A karácsonyi kiállítás rendezőbizottságának javaslatára a választmány elhatározta, hogy tekintettel a villamos világítás bevezetésével járó tűzveszedelemre, a tervezett interieur-kiállítást nem

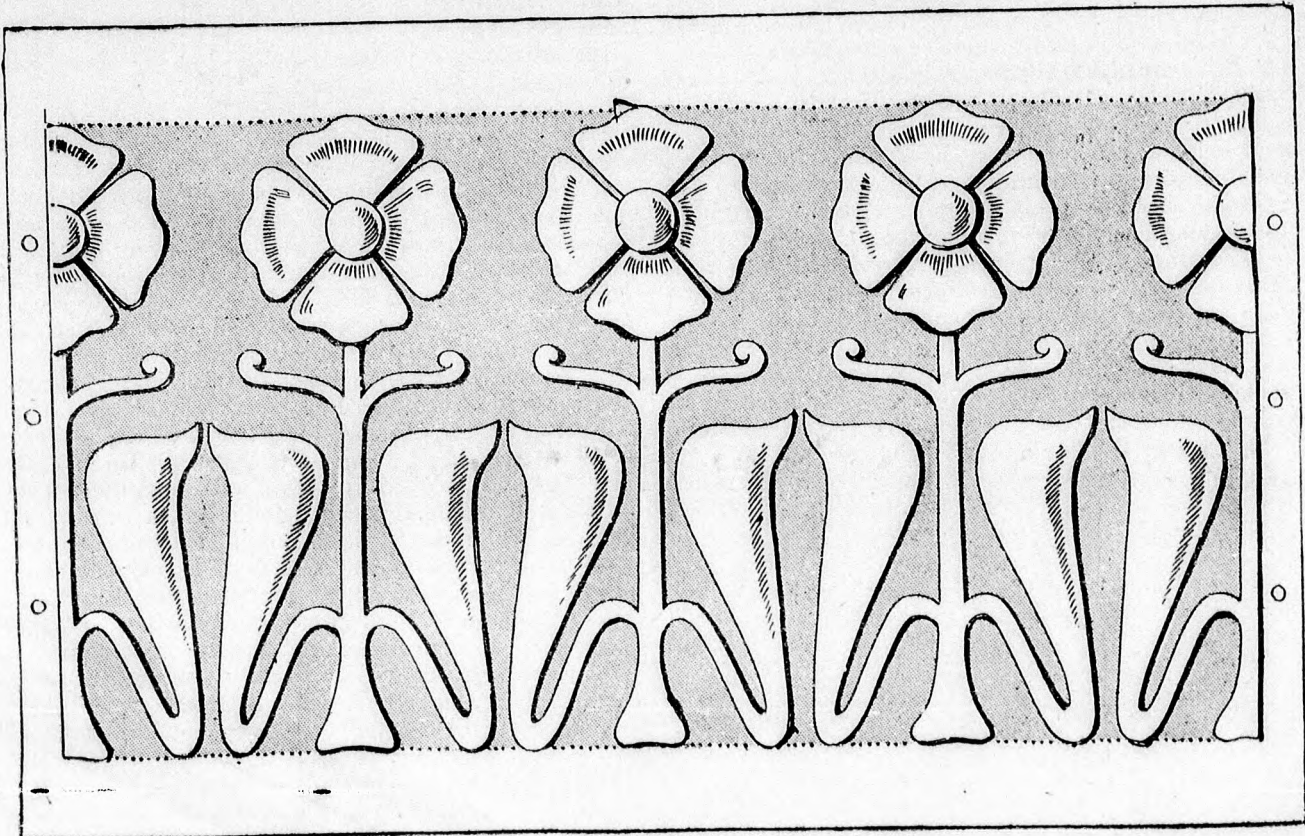
Tölgyfa-Koszoru.

karácsonykor, hanem tavasszal rendezik, a mikor nem lesz szükség mesterséges világításra. Karácsonykor csupán apróbb tárgyakból rendez bazárt. Együttel elhatározták, hogy országos mozgalmat indítanak egy külön társulati ház letesítése érdekében. A társulat vidéki fiók-bizottságainak szervezése dolgában Kaposváron, Kolozsváron, Pécsen, Pozsonyban, Szombathelyen és Temesváron megtörténtek az előkészítő lépések, s a bizottságok megalakulása még 1906-ban várható. Több szakvélemény megállapítása és a folyó ügyek elintézése után harminenegy új rendes tagot vettek től.

Képzőművészet. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat pályázatot hirdet a néhai Ráth György

megnyitás napján reggel indulnak a fővárosból Egerbe s velük együtt utazik a többi művész is. Apponyi Albert gróf szeptember 20-án reggel hét órakor indul Budapestről s Füzesabonyból különvonaton megy Egerbe a megnyitásra. Füzesabonyban Majzik Viktor alispán fogadja a minisztert, Egerben pedig Jankovics Dezső polgármester. Samassa bíborosérsek diszebédet ad Apponyi tiszteletére. Az egész vidéken nagy az érdeklődés és készülődés a miniszter jövelele iránt.

A Képzőművészeti társulat vándorkiállításai. Balogh Bertalan kezdeményezésére a Képzőművészeti Társulat ez év őszén kísérletképpen több felsőmagyarországi városban kiállítást fog rendezni. A szeptember 19-én

Fali-szegély.

által a magyar képzőművészet fellendítésére tett alapítványból 1906. évre esedékes hatszáz, valamint az özvegy Ráth Györgyné által most hasonló célra adományozott hatszáz, összesen tehát 1200 koronából álló Ráth György-díjra. A pályázati feltételek megtudhatók a Műcsarnokban. — A Munkácsy Mihály szobrára hirdetett pályázat határideje szeptember 25-én jár le. A művészek kötelesek pályaműveiket a jelzett határidőig a Műcsarnokba beszállíttatni. — A Nemzeti Szalonban most rendezik Kacziány Ödön kollektív-kiállítását a melyen a művészek közel kétszáz műve kerül bemutatásra. A kiállítást szombaton, szeptember 15-én mutatják be a sajtó képviselőinek. Vasárnap lesz az ünnepes megnyitás. — A felvidéki vándorkiállítás szeptember 19-iki megnyitását a Képzőművészeti Társulatot Hauszmann Lajos alelnök, Feszty Árpád a festészeti és Zala György a szobrászati szakosztály igazgatója képviseli. A társulat képviselői a

megnyíló egri kiállítást maga Apponyi Albert gróf kultuszminiszter fogja megnyitni. Október 7-én Miskolcon nyílik meg a kiállítás, a mely október 21-én zárul. Innen a kiállított tárgyakat Kassára, Eperjesre, Sátoralja-Ujhelyre és Gyöngyösre viszik. A kiállított tárgyak közül az állam részére több képet meg fogunk vásárolni. Az egész vándorkiállításnak, a mely az első e fajta kísérlet, az lesz a célja, hogy a magyar művészeti kulturát decentralizálják a fővárosból, a mely itt nehéz válsággal küzd. A mennyiben az első kísérlet a hozzáfűzött várakozásokat igazolni fogja, a mi az előjelekből majdnem bizonyosra vehető, akkor a vándortárlatokat az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat rendszeresíteni fogja olyanformán, hogy az ország összes számot tevő városait kerületekre osztja és minden kerületben bizonyos időközökben állandóan kiállítást tart.